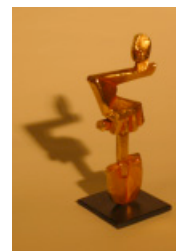

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 juni skall vara FGJ tillhanda 10 september

Bidrag publicerade 1 juli-31 dec skall vara FGJ tillhanda 10 januari

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
Riksradio
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS.) (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
Randi Mossige-Norheim och Victoria Gaunitz
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
24/10 2010 samt repris 25/10 2010
VAR PUBLICERADES JOBBET?
I programmet Kaliber i P1
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER))
<i>Här beskrivs för första gången vad som döljer sig bakom fenomenet "bärplockare blir lurade på sina löner". För bakom detta finns ett större sammanhang och en helt annan sanning. Här visas hur ett statligt vietnamesiskt bemanningsföretag som säger sig syssla med förmedling av bärplockare egentligen ägnar sig åt trafficking av billig arbetskraft och människohandel. Affärsidén är enkel: ju fler bärplockare som skuldsätter sig och tvingas "försvinna" i Europa, desto större blir företagets vinst. Detta möjliggörs med hjälp av svenska myndigheter som godkänner ogiltiga anställningsavtal, skumma bärplockare och vietnamesisk-svenska mellanhänder som tar betalt "för att muta svensk polis".</i>
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
<i>När ridån dras ifrån uppenbaras nya inte tidigare kända fakta, t.ex: hälften av bärplockarna dök aldrig upp i bärplockarläget i Särna, de "försvann". Och sen, när bärplockarna är över har fortfarande över hälften inte återvänt till Vietnam. De utnyttjas hänsynslöst som städare, diskare och barnvakter i Polen, Tyskland, Tjeckien, Finland och Norge. Bemanningsföretaget tjänar 3,4 miljoner i "rymningsdeposition" för att de inte kommit hem. Bäruppköparna tjänar pengar på bär som plockats gratis. Bankerna i Vietnam som lånat ut pengar till bärplockarna löser in hus och risfält som satts i pant och folk blir bostadslösa. Kriminella låneindrivare hotar dem som lånat pengar till livet. Chefen i Hanoi medger att det handlar om trafficking, inte bärplockning.</i>
HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?
<i>Jag var i Särna i augusti när allt var kaos. Bärplockare gick runt i det lilla samhället och tiggde pengar till mat. Ingen hade fått någon lön. Särnaborna erbjöd bärplockarna jobb med att måla, rensa grönsaksland och klippa gräs för ett par tior i timmen. Fyra bärplockare satt häktade misstänkta för att ha låst in flera av cheferna. Representanter från socialnämnden, kommunchefen, miljöchefen och två företrädare från Vietnams ambassad i Stockholm, samt en hög chef från bemanningsföretaget i Hanoi var där för att försöka lösa problemen. Bärplockarna gavs löften som aldrig uppfylldes. Vid det här tillfället samlade jag in telefonnummer till cirka femtio vietnameser, för att kunna ringa dem när de kom hem till Vietnam igen. Dessa telefonsamtal blev stommen i det omfattande researcharbete som jag satte igång i slutet av september. I början av september följde jag rättegången mot de fyra bärplockarna i Mora tingsrätt. Där knöt jag ytterligare kontakter till de bärplockare som dök upp som åhörare. Alla fyra friades för övrigt från alla misstankar. I stället trädde en annan bild fram, av hänsynslösa chefer som fabricerat alltihop och sett till att de bärplockare som varit mest besvärliga i samtalen om uteblivna löner blev gripna av polis och utpekade som upprorsmakare och våldsverkare. I augusti gjorde jag ett första reportage om bärplockarna, och jag fick då så mycket inblickar att jag</i>

bestämde mig för att gräva vidare några veckor senare för Kaliber-redaktionen.

VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?

Själva stommen var alltså de många och långa telefonsamtalen till de vietnameser som återvänt hem. Här handlade det om att lägga pussel och jämföra utsagor. Victoria Gaunitz gjorde en omfattande kartläggning av de inblandade svenska bärfföretagarna och deras koppling till varandra och till varandras företag. Snart fick jag också fatt i de bärplockare som "försvunnit", som alltså i ren desperation stannat kvar i Europa för att försöka tjäna ihop till pengarna de är skyldiga hemma. Mitt vietnamesiska kontaktnät växte mycket snabbt. Snart hade jag kontakt med säkert femtio personer.

Tre bärplockare fanns i oktober kvar i Särna. De vägrade lämna landet innan de fått garantier på att de skulle bli fullt kompenserade när de kom hem. De spelade in telefonsamtal med chefen för bemanningsföretaget i Hanoi, och det är när jag låter översätta dessa inspelningar som jag finner de uttalanden som visar att affärsverksamheten rymmer så mycket mer än just "bärplockning". Chefen för bemanningsföretaget TTLC säger: "Arbetarna som rymmer, de kan tacka mig, för genom TTLC har de en möjlighet att lämna Vietnam till EU-länderna till ett mycket billigt pris."

Att hitta en av nyckelpersonerna, nämligen den vietnamesisk-svenska mellanhanden Tua, var inte lätt. Han fanns inte i några register. Men genom en lycklig slump hade en av bärplockarna fotograferat Tuas bil med sin mobiltelefon, och registreringsskylten syntes! Tua tjänade 400.000 kronor på att vara det vietnamesiska bemanningsföretagets lots in det svenska samhället. Tua uppgav att han var anställd på Migrationsverket och kunde hjälpa till med alla papper. Han lovade också att "muta" svensk polis om det skulle bli några problem.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

Grunden för researchen är ett stort antal intervjuer med före detta bärplockare som återvänt till Vietnam. Jag intervjuade även bärplockare som lurats av samma bemanningsföretag året innan, och som försökt varna folk från att åka. Och mer: intervjuer med bärplockare som alltså "försvunnit" i Europa, dvs tvingats bli kvar för att jobba ihop pengar till skulderna därhemma.

Anställningsavtalen på vietnamesiska (som jag lät översätta). Anställningsavtalen som skickats in till Migrationsverket. De 290 ansökningarna om arbetstillstånd (också från Migrationsverket). "Hemliga" inspelningar gjorda på en vietnamesisk mobiltelefon (ca 8 timmar), som jag lät översätta.

Förundersökningen samt domarna när det gäller de misstänkta bärplockarna. Kartläggning av bärfföretagare och företag med källor som PRV, DAFA, Bolagsverket mm.

Intervjuer med bärfföretagare och bäruppköpare. Intervjuer med poliser och åklagare.

Intervjuer med berörda kommunalråd och kommunanställda i Särna kommun, samt i Åsele kommun.

Intervjuer med chefer på bemanningsföretaget i Hanoi, Vietnam.

Kartläggning av vietnamesisk-svenska mellanhanden Tua.

Intervjuer med Särnabor.

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

En av bärfföretagarna gick under jorden. Han är fortfarande försvunnen.

Plus att det var lite knepigt att förstå sig på den vietnamesiska displayen när jag skulle låta översätta inspelningarna i mobiltelefonen...

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

Drygt två koncentrerade researchveckor i september och oktober.

Dessutom den tid jag lagt ner i augusti när jag var i Särna, plus rättegången i Mora.

Totalt säkert en månads arbete.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Väldigt uppmuntrande kommentarer från kollegor som tycker att "bärplockareländet" äntligen skildrats i alla sina märkliga beståndsdelar.

Migrationsverket fick kritik för sin bristande kontroll av vad som egentligen döljer sig i anställningsavtalens

*formuleringar (MIV godkände ju ogiltiga anställningsavtal, avtal där bärplockaren bara fick lön om han eller hon plockade visst antal kilo per per dag).
Inför nästa säsong ska Migrationsverket förstärka sin kompetens när det gäller denna fråga, sägs det (vad som nu menas med det).*

HAR PROJEKTET ANMÄLTTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej.

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARNA/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

OBS! Sändningsdatum 2010-10-24: <http://sverigesradio.se/sida/laddaner.aspx?programid=1316>

Om anmälan består av fler än tre delar skall innehållsförteckning över artiklarna/inslagen bifogas anmälan.

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

BIDRAGET HAR ANMÄLTTS AV:	TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:
Randi Mossige-Norheim	Randi.mossige-norheim@sr.se
TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:	
Randi.mossige-norheim@sr.se , victoria.gaunitz@sr.se	